

Амријева династија
(део први – Амрије и Ахав)
~885-853. г. пХ

Старозаветна историја

Предавања, 28.02.2018.

асс. др Ненад Божовић

Литература

- Д. Милин, Старозаветна историја, 152-153.
- Ц. Дрејн, Увођење у Стари Завет, 157-163.
- М. Куган, Оксфордска историја библијског света, 330-347.
- Амрије, Ахав – први део
- Охозија и Јорам – други део

Библијски извори

- 1Цар 16 - почетак Амријеве династије, Амрије и Ахав – кратак манифест Библије о Амријевој династији
- Почетак успостављања Амријеве династије почиње падом Васине династије ~909-885.
- Васиног сина Илу, који је био пијанац, убија Зимрије, заповедник дела коњице
- Зимрије је владао седам дана док се у Израилу није прочуло за преврат
- Амрије војвода убија Зимрија у Терси и Израил га поставља за цара
- Грађански рат између присталица Тивнија и Амрија, Амрије побеђује

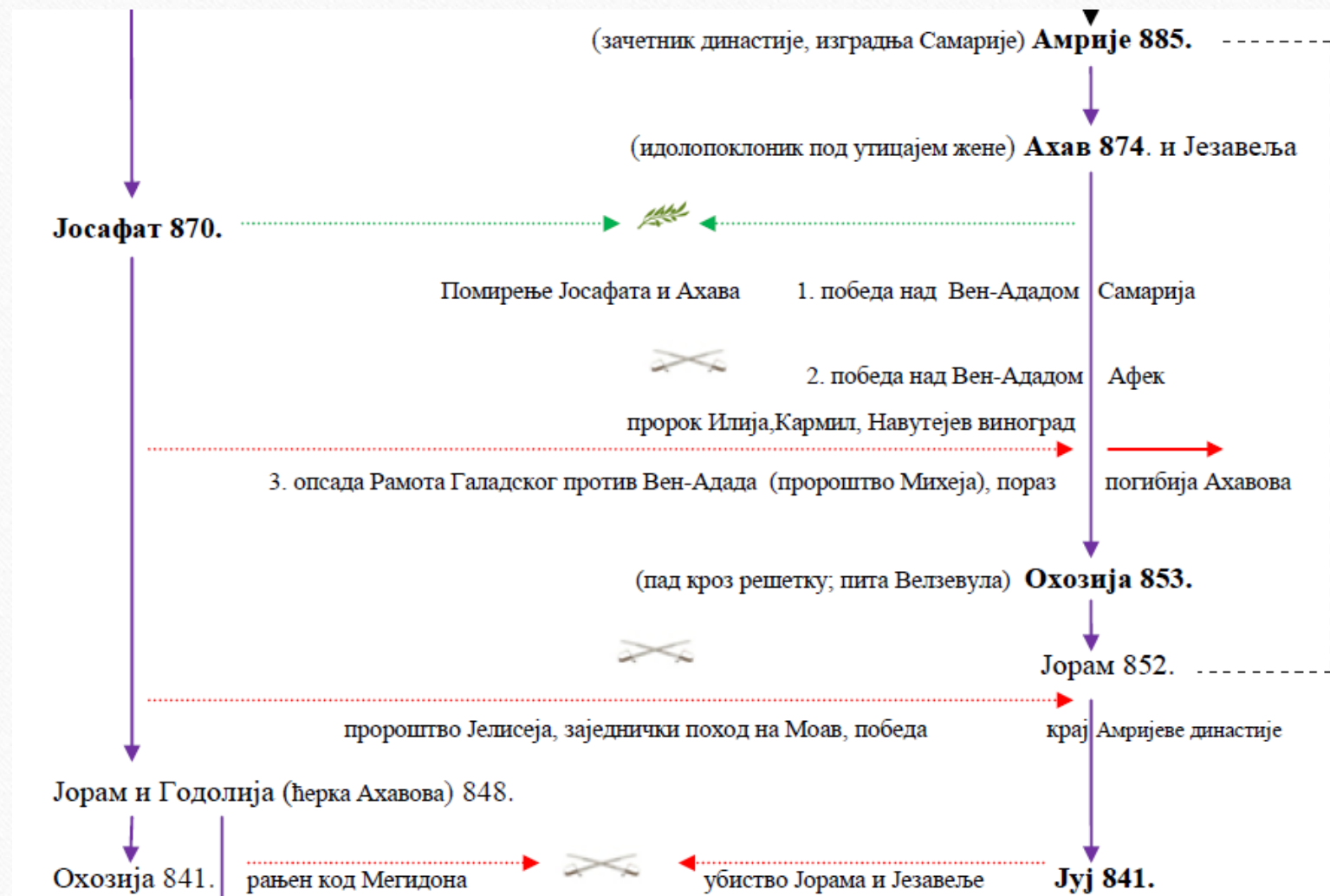
Библијски извори

- 1Цар 16, 25: „А Амрије чињаше што је зло пред Господом, и горе чињаше од свијех који бијаху прије њега“
- 1Цар 16, 31-33: „И мало му бијаше што хођаше у гријесима Јеровоама сина Наватова, него се још ожени Језавељом кћерју Етвала цара Сидонскога, и отиде, те служаше Валу и клањаше му се. И начини олтар Валу у дому Валову који сазида у Самарији. И начини Ахав гај, и учини Ахав више од свијех царева Израилевијех који бијаше прије њега, да би разгњевио Господа Бога Израилева“.
- Став Библије о Амрију и Ахаву - негативан
- 1Цар 16 увод у 1Цар 17-22 - приповест о пророку Илији и цару Ахаву – фокус библијског писца

Библијски извори

- Приповест удовици и њеном сину 1Цар 17 – осликавање социјалне неједнакости у Израилу
- Приповест о суши у Израилу и жртви на Кармилу 1Цар 18
- Напад Сиријаца и одбрана 1Цар 19-21
- Навутејев виноград 1Цар 22

Хронологија

Цар Амрије ~885-874. г. пХ

- ~11 година на власти
- Библија мало извештава о постигнућима у домену политике и економије и фокусира се на његов однос према религији
- Иако 1Цар (девт. историја) и 2Дн помињу старије изворе, мало је ванбиблијских историјских сведочанстава
- Дрејн: „Упркос релативном помањкању обавештења о њима, не може се сумњати у Амријеву величину, као ни у величину његовог сина, јер се током њихових владавина Израилљ још једном учврстио међу силама о којима је требало водити рачуна“

Цар Амрије ~885-874. г. пХ

- Амрије (и потом) Ахав ојачали су положај царства закључивањем низа нових савеза и новим освајањима
- Амрије је окончао дугогодишњи бесмислен рат са Јудом што је довело до новог периода благостања и мира за обе државе (Јосафат преузима јужне трговачке путеве)
- Закључивање мира са Феничанима кроз дипломатски брак Ахава и Језавеље (ћерке тирског цара Етвала)
- Повратак Моава под израиљску власт: не помиње Библија, али помиње Мешина стела
- Ванбиблијска сведочанства о Амрију – „Бит Хумри“ (Амријева кућа) важи и дуго након његове династије (запис Саргона II из 713. пХ где говори о освајању Самарије)

Екскурс: Мешина стела

- Првокласан ванбиблијски историјски извор за реконструкцију историје из периода Амријеве династије
- Моавски цар Меша (Миса) поставио натпис у базалтном камену 840. г. пХ
- Превод целог текста са изворника на српски: И. Томић, Израилъ (Vene Jisrael). Прилози из палеографије, филологије и историје јудејскога народа, Фоча 2009. године.
- Цео текст говори о томе како је Кемош (библ. Хемос) допустио да Моав буде под израиљском влашћу до цара Меше који је ослободио Моав
- Део који се односи на Амрија: „Амрије, цар Израиља, понизи Моав на много година“

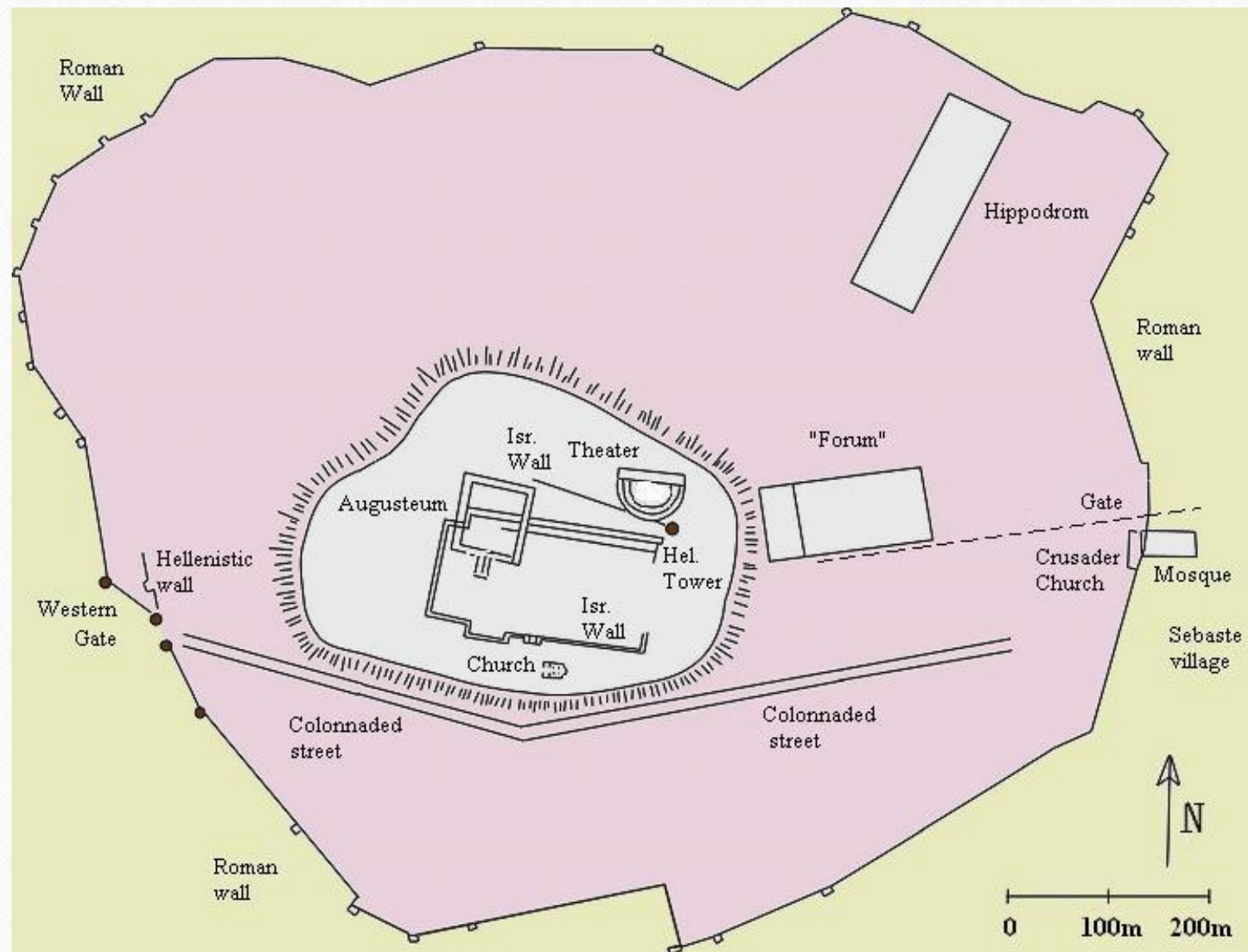
Екскурс: Мешина стела

Чува се у Лувру, откривена 1868.

Изградња Самарије

- 1Цар 16, 23-24 – куповина земље (Самаријско брдо) од Семера за два талата сребра (1 талант 33кг)
- Амрије учврстио позицију изградњом нове престонице (као што је Давид Јерусалим, јер је Амрије желео да подражава Давида)
- Амрије бира сасвим ново место и диже град из темеља (за разлику од Давида који је преузео Јевусејске зидине)
- Позиција Самарије је тачно у средини између главних хананских градова у приобаљу и израиљских варошица у копненом залеђу
- Под Амријем и Ахавом Самарија је процветала, била је добро утврђена са много отмених здања
- Амрије подигао храм у Самарији

Изградња Самарије –
Структура града из доба
Амрија и Ахава и каснији развој

Остаци Амријеве
и Ахавове палате у
Самарији данас

Цар Ахав ~874-853. г. пХ

- ~21 годину на власти – даље учвршћење и изградња Самарије
- Наставак очеве политике учвршћивања везе севера и југа: Ахавова кћи Готолија удаје се за Јосафатовог сина Јорама
- Савез са Феникијом кроз дипломатски брак са Језавељом
- Покушај повезивања хананског и израиљског елемента у друштву – наслеђена напетост
-

Цар Ахав ~874-853. г. пХ

- велики грађ. подухвати – јасна археолошка сведочанства (Куган)
- фортификација Самарије – тврђава и зидине на 1.6ха
- фортификација Дана, Асора, Мегидона и Терсе
- проширио Јеровоамово светилиште у Дану и саградио читаво насеље са улицама до светишта; Мегидон – простор за двоколице
- Нагло богаћење друштва – контрола трговачких путева која смета Сирији и која ће касније ратовати због тога
- 1Цар 22, 39-40: Ахавова „кућа од слонове кости“ – Кејтлин Кенјон открила у слојевима грађевине велику количину нагореле слоноваче којом је био украшен намештај и кружно резбарене фигуре

Цар Ахав ~874-853. г. пХ

- Градитељски подухвати – тегобан живот
- Раст социјалних разлика – богаћење богатих и сиромашење сиромашних
- Ратови са Сиријом разарају породице које су основни елемент друштва те се мање аграрне заједнице не могу одржати

Ахавова верска политика

- Надовезује се на потезе његовог оца као и Јеровоама који покушава да религијски „помири“ ханански елемент културе у Северном царству са традиционалном вером
- Дрејн: претпоставка да је Ахав имао две престонице: Самарију и Језраел при чему је у првој изградио храм Валу, а у Језраелу храм Јахвеу;
- Изградња Ашериног стуба (Вал и Астарота у Библи. – Баал и Ашера)
- Проблем религијског синкретизма – зато Библија критикује Амрија и Ахава
- Самарија организована у потпуности као ханански град-држава
- Социјалне и државне импликације религијског синкретизма: „увоз“ хананске државне идеологије и социјалних разлика насупрот законима са Синаја (најбољи пример Навутејев виноград)

Ахавова верска политика

- Кључна улога Језавеље на промоцији хананске државне идеологије и хананских култова – претензија на културну доминацију Феникије над Северним царством у циљу учвршћивања политичког савеза
- Јасан сукоб друштвеног концепта Ханана са концептом који се заснива на Савезу са Синаја – Навутејев виноград
- Прогон и истребљење Јахвеових пророка
- Верска политика читаве Амријеве династије је кључ њене пропасти – сукоб са традиционалним елементом у држави доводи до касније успешности Јујевог пуча

Улога пророка Илије

- Концепт плодности у Ханану: улога бога Вала
- Пророк Илија: сукоб Јахвеа и Вала – Јахве је тај који доноси плодност, кишу и олују, а не Вал (отуд и приповест о суши)
- Илијино повлачење на Хорив (Синај) пред Језавељом и Ахавом – инсистирање на повратак Закономима са Синаја, односно повратак Савезу
- Илија је изрекао смртну пресуду Језавељи и Амријевој династији због свих грехова
- Храброст пророка: храбро објављивање Божије речи пред властима
- Паоло Коелмо, Пета гора – роман о пророку Илији

Пророк Илија на Синају – фреска из
манастира Морача 13. в.

Проблеми са Сиријом и опасност од растуће Асирије

- Д. Милин: „Савез Израилског царства и Феникије наносио је штету трговачким интересима Сиријаца, па је цар Дамаска Вен Адад II покушао да сруши моћ Израилског царства која је расла. Опсео је Самарију, али је претрпео велике губитке, па се повукао. Следеће године су Сирци опет напали, али су били потучени код Афека, источно од Генисаретског језера. Цар Ахав је ухватио Вен Адада II и присилио га на мир. Овај уговор између Израилског царства и Дамаска био је нужен због заједничке опасности од Асирије, која се ширила под Салманасаром III. Створио се велики противасирски савез којем је цар Ахав дао крупан прилог од две хиљаде бојних кола и десет хиљада пешака. Једанаест савезничких владара супротставило се Салманасару III у Каркору на реци Оронт. Салманасар III је тврдио да је извојевао велику победу, али није могао да искористи своју предност“.
- Ахавово учешће код Каркора потврђују у записи Салманасара III (Куган)

Ахавова смрт – 853. г. пХ

- Распад савеза са Сиријом након асирске опасности
- Вен Адад II крши савез и напада код Афека
- Битка код Рамота Галадског и Ахавова смрт – стрела га погађа испод рамена где се раздваја оклоп